

๔. มัจจุปาสามตติกปัญหา ๑๔

พระราชชาตรีถามว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระพุทธพจน์นี้อันพระผู้มีพระภาคเจ้าแม่ทรงภาสิตแล้วว่า 'บุคคลตั้งอยู่ในอากาศ ไม่พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุ คือความตาย, บุคคลตั้งอยู่ในสมุทร ไม่พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุ, บุคคลเข้าไปสู่ช่องแห่งภูเขาทั้งหลายแล้ว ไม่พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุ, บุคคลตั้งอยู่ในประเทศแผ่นดินใด พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุได้ ประเทศแผ่นดินนั้นไม่มี' ดังนี้."

ส่วนปริตรทั้งหลาย อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงขึ้นแล้วอีก; ปริตรทั้งหลายอย่างไร? ปริตรทั้งหลาย คือ รตนสูตรหนึ่ง ชันธปริตรหนึ่ง โมรปริตรหนึ่ง ธัคคปริตรหนึ่ง อาฏานาฎียปริตรหนึ่ง อังคุลามาตปริตรหนึ่ง. ถ้าว่าบุคคล แม้ไปในอากาศแล้ว แม้ไปในท่ามกลางแห่งสมุทรแล้ว แม้ไปในปราสาท และกุฎี และที่เป็นที่เรือน และถ้ำ และเงื้อมเขา และชอกเขา และปล่อง และช่องเขา และระหว่างภูเขายอมไม่พ้นจากบ่วงแห่งมัจจุได้, ถ้าอย่างนั้น ความกระทำปริตรเป็นผิด. ถ้าว่าความพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุได้ ด้วยความกระทำปริตรยอมมีไซ้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'บุคคลตั้งอยู่แล้วในอากาศ ตั้งอยู่แล้วในท่ามกลางแห่งสมุทร เข้าไปสู่ช่องแห่งภูเขาทั้งหลายแล้ว ไม่พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุ, บุคคลตั้งอยู่แล้วในประเทศแผ่นดินใด พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุได้ ประเทศแห่งแผ่นดินนั้น ย่อมไม่มี' ดังนี้ แม้นั้นก็เป็นผิด. ปัญหาแม้นี้สองเงื่อน มีขอดียิ่งกว่าขอดีโดยปกติ มาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว, ปัญหา นั้น พระผู้เป็นเจ้าพึงแก้ไขให้แจ่มแจ้งเถิด."

พระเถระเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร พระผู้มีพระภาคเจ้าแม่ได้ทรงภาสิตพระพุทธพจน์นี้ว่า 'บุคคลตั้งอยู่แล้วในอากาศ พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุไม่ได้, บุคคลตั้งอยู่แล้วในท่ามกลางแห่งสมุทร พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุไม่ได้, บุคคลเข้าไปแล้วสู่ช่องแห่งภูเขาทั้งหลาย พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุไม่ได้, บุคคลตั้งอยู่ในประเทศแผ่นดินใด พึงพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุได้ ประเทศแผ่นดินนั้นยอมไม่มี' ดังนี้. อนึ่ง ปริตรทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงยกขึ้นแสดงแล้ว. ก็แหละความยกปริตรขึ้นแสดงนั้น พระองค์ทรงกระทำเพื่อบุคคลมีอายุยังเหลืออยู่ เป็นผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวัย มีกรรมเครื่องห้ามกันไปปราศจาก สันดานแล้ว, ความกระทำหรือ หรือความพากเพียรเพื่อความตั้งมั่นของบุคคลผู้สิ้นอายุแล้วยอมไม่มี, เหมือนต้นไม้ตายแล้ว แห้งแล้วผู้ไม่มียาง มีความเป็นอันตรายกันแล้ว มีอายุสังขารไปแล้ว เมื่อบุคคลพรมน้ำแม้สักพันหม้อ ความเป็นของชุ่มหรือ หรือความเป็นไม่มีไปอ่อน และเป็นของเขียวของต้นไม้ นั้น ไม่พึงมี ฉนั้นใด, ความกระทำหรือความเพียรด้วยเภสัช และความกระทำปริตรเพื่อความตั้งมั่นแห่ง บุคคลผู้สิ้นอายุแล้ว ไม่มี. โอสถและยาทั้งหลายในแผ่นดินเหล่านี้ ฉนั้น แม้นยาทั้งหลายเหล่านี้ เป็นของ ไม่กระทำกิจของบุคคลผู้สิ้นอายุแล้วปริตรยอมรักษาคุ้มครองได้แต่บุคคลผู้มีอายุยังเหลืออยู่ ถึงพร้อมแล้วด้วยวัยปราศจากกรรมเครื่องห้ามแล้ว, พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงปริตรทั้งหลายขึ้นแล้ว เพื่อ

ประโยชน์แก่บุคคลมีอายุยังเหลืออยู่. เปรียบเหมือนชาวนา เมื่อข้าวเปลือกสุกแล้ว เมื่อขังข้าวตายแล้ว ฟุ้งก้าน้ำไม่ให้เข้าไปในนา, แต่ข้าวกล้าใด ที่ยังอ่อนอาศัยเมฆ ถึงพร้อมแล้วด้วยวัย ข้าวกล้านั้น ย่อมเจริญโดยความเจริญด้วยน้ำ ฉันท, เกษชและความกระทำปริตร เพื่อบุคคลผู้สิ้นอายุแล้ว พระองค์ยกห้ามแล้ว, ก็แต่ว่า มนุษย์ทั้งหลายเหล่าใดนั้น เป็นผู้มีอายุยังเหลืออยู่ ยังถึงพร้อมด้วยวัยอยู่ พระองค์ตรัสปริตรและยาทั้งหลาย เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้น, มนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้น เจริญอยู่ด้วยปริตรและเภสัชทั้งหลาย ขอถวายพระพร."

ร. "พระผู้เป็นเจ้า ถ้าบุคคลสิ้นอายุแล้ว ย่อมตาย บุคคลที่ยังมีอายุเหลืออยู่ ย่อมเป็นอยู่, ถ้าอย่างนั้น ปริตรและเภสัชทั้งหลายเป็นของไม่มีประโยชน์ะซี."

ถ. "ขอถวายพระพร ก็บรมบพิตรเคยทอดพระเนตรเห็นโรคอะไร ๆ ที่คืนคลายไป เพราะเภสัชทั้งหลายบ้างหรือไม่?"

ร. "เคยเห็นซี พระผู้เป็นเจ้า ข้าพเจ้าได้เห็นมาหลายร้อยแล้ว."

ถ. "ขอถวายพระพร ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ความทำปริตรและเภสัชหาประโยชน์มิได้' ดังนี้ นั้น ย่อมเป็นคำผิด."

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ความดีมีและชะโลมยาทั้งหลายเพราะความเพียรของหมอทั้งหลายปรากฏอยู่, โรคคืนคลายเพราะความเพียรนั้นของหมอทั้งหลายเหล่านั้น."

ถ. "ขอถวายพระพร แม้เสียงของบุคคลทั้งหลาย เมื่อยังปริตรทั้งหลายให้เป็นไปอยู่ คือ สวดปริตรอยู่ ชนทั้งหลายอื่นย่อมได้ยินอยู่, ชิวหาของบุคคลผู้สวดปริตรเหล่านั้นย่อมแห่ง ใจย่อมวิงเวียน คอย่อมแหบ; พยาธิทั้งปวงย่อมระงับไป ความจัญไรทั้งหลายทั้งปวงย่อมปราศจากไป ด้วยความเป็นไปแห่งปริตรทั้งหลายเหล่านั้น ๆ. บรมบพิตรเคยทอดพระเนตรเห็นแล้วหรือ ใคร ๆ ที่อสรพิษกัดแล้ว ผู้มีวิชาปริตรขับพิษขจัดปัดเป่าพิษให้เสื่อมคลาย มีชีวิตรอดอยู่ได้."

ร. "อย่างนั้นซี พระผู้เป็นเจ้า ชื่อนั้นย่อมเป็นไปในโลก แม้ในทุกวันนี้."

ถ. "ขอถวายพระพร ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ความกระทำปริตรและเภสัชหาประโยชน์มิได้' ดังนี้ นั้นผิด. เพราะอสรพิษใคร่จะกัด ก็กัดบุรุษผู้กระทำปริตรแล้วไม่ได้, ปากของอสรพิษที่อำขึ้นแล้วย่อมหุบลง, แม้ตะบองที่โจรทั้งหลายเงื้อขึ้นแล้ว ย่อมตีไม่ลง, โจรทั้งหลายเหล่านั้นปล่อยตะบองเสีย กระทำความรักใคร่, คชสารประเสริฐ แม้โกรธแล้วเข้ามาใกล้แล้ว กลับยินดี, กองไฟใหญ่โพล่งซ้ซวาลแล้วเข้ามาใกล้แล้วดับไป, ยาพิษแรงกล้าอันบุรุษผู้กระทำปริตรนั้นเคี้ยวแล้วกลับกลายเป็นยาบำบัดโรคไปบ้าง แม้ไปเพื่ออาหารกิจบ้าง, ข้าศึกทั้งหลายใคร่จะฆ่า ครั้นเข้าไปใกล้แล้ว กลับยอมตัวเป็นทาส, บ่วงแม้บุรุษผู้กระทำปริตรนั้นเหยียบแล้ว ย่อมไม่รูด. อนึ่ง บรมบพิตรเคยทรงสดับแล้วหรือ เมื่อนกยูงกระทำ

ปริตรอยู่ พรานนกไม่อาจเพื่อจะนำบ่วงเข้าไปใกล้นกยูงนั้นถึงเจ็ดร้อยปี, มาวันหนึ่ง นกยูงนั้นประมาณไปหาได้กระทำปริตรไม่ พรานนกจึงได้นำบ่วงเข้าไปใกล้นกยูงนั้นได้ในวันนั้น."

ร. "ข้าพเจ้าเคยได้ฟังซี กิตติศัพท์นั้นฟังทั้งไปในโลกทั้งเวทดา."

ถ. "ขอถวายพระพร ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ความกระทำปริตรและเภสัชหาประโยชน์มิได้' ดังนี้ นั้นเป็นผิด. อนึ่ง บรมบพิตรเคยทรงสดับแล้วหรือ ทานพ (อสุรบุตรของอสุรมารดาชื่อ ทนุ) เมื่อจะรักษาภริยา เก็บภริยาไว้ในผอบแล้วกลืนผอบเข้าไปในท้อง บริหารรักษาด้วยท้อง, ครั้งนั้น วิทยากรเข้าไปทางปากของทานพนั้น อภิรมย์กับด้วยภริยาของทานพนั้น, ในกาลที่ทานพนั้นได้รู้แล้ว ได้คายผอบนั้นออกเปิดดู, ขณะเปิดผอบนั้น วิทยากรหลีกหนีไปได้ตามความปรารถนา."

ร. "ข้าพเจ้าเคยได้ฟังซี พระผู้เป็นเจ้าของ แม้กิตติศัพท์นั้นฟังทั่วไปในโลกกับทั้งเวทดา."

ถ. "ขอถวายพระพร วิทยากรนั้นพ้นแล้วจากการจับไป ด้วยกำลังแห่งปริตรไม่ใช่หรือ?"

ร. "อย่างนั้นซี พระผู้เป็นเจ้าของ."

ถ. "ขอถวายพระพร ถ้าอย่างนั้น กำลังแห่งปริตรมีอยู่."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของ ปริตรรักษาชนทั้งหลายปวงทั่วไปหรือ?"

ถ. "ขอถวายพระพร ปริตรรักษาชนทั้งหลายบางจำพวก ไม่รักษาคนทั้งหลายบางจำพวก."

ร. "ถ้าอย่างนั้น ปริตรไม่เป็นประโยชน์แก่ชนทั้งหลายทั้งปวงทั่วไปนั้นซี พระผู้เป็นเจ้าของ."

ถ. "ขอถวายพระพร โภชนะย่อมรักษาชีวิตของสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงหรือหนอแล?"

ร. "โภชนะย่อมรักษาชนทั้งหลายบางพวก ไม่รักษาชนทั้งหลายบางพวก."

ถ. "เพราะเหตุไร ขอถวายพระพร."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของ ณ กาลใด ชนทั้งหลายบางพวกบริโภคโภชนาหารนั้นมากเกินประมาณ ย่อมจุกตาย ในกาลนั้น. เพราะเหตุนั้น จึงว่า 'โภชนะรักษาชนทั้งหลายบางพวก ไม่รักษาชนทั้งหลายบางพวก.'"

ถ. "ขอถวายพระพร ถ้าอย่างนั้น โภชนะไม่รักษาชีวิตของสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงทั่วไป."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของนาคเสน โภชนะย่อมนำมา คือ ทอนชีวิตสัตว์ทั้งหลายด้วยเหตุสองอย่าง คือ ความบริโภคมากเกินอย่างหนึ่ง, คือ ความที่สัตว์ผู้บริโภคนั้นมีธาตุไฟหย่อนหนึ่ง; โภชนะเป็นของให้อายุแก่สัตว์ทั้งหลาย มานำไป คือ ทอนชีวิตสัตว์ทั้งหลาย เพราะความบำรุงไม่ดี."

ถ. "ขอถวายพระพร ปริตรย่อมรักษาชนทั้งหลายบางพวกย่อมไม่รักษาชนทั้งหลายบางพวก ฉะนั้นนั้นเทียว."

ขอถวายพระพร ปริตรรักษาไว้ไม่ได้ ด้วยเหตุสามอย่าง คือ กัมมวรรณ กรรมเป็นเครื่องกันหนึ่ง, กิเลสวรรณ กิเลสเป็นเครื่องกันหนึ่ง, อสังกตทนต์ตา ความไม่เชื่อถือปริตรนั้นให้มั่นคงหนึ่ง. ปตรเป็น

เครื่องตามรักษาสัตว์ ละการรักษาเสีย เพราะเหตุเครื่องกันซึ่งสัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วด้วยตน. อุปมาเหมือนมารดาเลี้ยงบุตรที่เกิดในครรภ์อุ้มทรงครรภ์มาจนคลอด ด้วยเครื่องบำรุงเป็นประโยชน์เกื้อกูล, ครั้นคลอดแล้ว นำของไม่สะอาด และมลทิน และน้ำมูก เสียจากอวัยวะชำระให้หมดจด ฉาบทาสุคนธ์อันอุดมประเสริฐ, เมื่อบุคคลอื่นด่าอยู่หรือตีอยู่ มารดามีเหตุยหวั่นไหว ชูดจูงไปหาเจ้าบ้าน; ถ้าบุตรของมารดานั้นเป็นผู้มีโทษผิดล่วงเขตแดน, เมื่อเป็นเช่นนั้น มารดานั้นย่อมตีย่อมโอบอุ้มบุตรนั้นด้วยท่อนไม้ และตะบอง และเข่า และกำมือทั้งหลาย; มารดาของบุตรนั้นได้เพื่อจะกระทำความผิดมาชูดไป และความจับและจูงไปหาเจ้าบ้านหรือเป็นไฉน?"

ร. "หาไม่ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ธ. "เพราะเหตุไร ขอถวายพระพร."

ร. "เพราะโทษผิดของบุตรนั้นกระทำแล้วเองนะซี."

ธ. "ขอถวายพระพร มารดามีอาการรักษาป้องกันบุตรนั้นไว้ได้ เพราะโทษที่บุตรนั้นกระทำผิดเองฉันใด, ปรีตกรเป็นเครื่องรักษาสัตว์ทั้งหลาย กระทำความรักษาสัตว์ทั้งหลายไว้ไม่ได้ เพราะโทษผิดที่สัตว์ทั้งหลายกระทำด้วยตน ฉันนั้นนั่นเทียวแล."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของนาคเสน ดีละ ปัญหาพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าวินิจฉัยดีแล้ว, ชฎาพระผู้เป็นเจ้าของเจ้ากระทำไม่ให้เป็นชฎาแล้ว, มีดพระผู้เป็นเจ้าของเจ้ากระทำให้เป็นแสงสว่างแล้ว, ร่วงข้ายคือทริฐุมาระทบทพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าประเสริฐกว่าเจ้าคณะผู้ประเสริฐแล้ว คลีคลายไปแล้ว."